

การปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในสังคมไทย

การศึกษา "การปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในสังคมไทย" มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบัน การปรับรูปแบบและเนื้อหาของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบัน และผลของการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบัน ในการนำเสนอผลการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในการนำเสนอ ออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ ส่วนแรก (บทที่ 4) เป็นการนำเสนอ "พัฒนาการของการแสดงโนรา และลักษณะของการแสดงโนราในปัจจุบัน" และส่วนที่สอง (บทที่ 5) เป็นการนำเสนอ "การปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในสังคมไทย"

ในการนำเสนอผลการวิจัยส่วนที่ 2 นี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอเพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. มีเหตุปัจจัยใดบ้างที่ทำให้โนราต้องปรับเปลี่ยนตนเอง
2. โนรามีลักษณะในการปรับรูปแบบและเนื้อหาในการแสดงอย่างไร
3. ผลจากการปรับตัวในการแสดงโนราให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร

โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นายโรง นางรำ และนักวิชาการท้องถิ่น แบบเชิงลึก และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในสนามวิจัย รวมทั้งใช้ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลเสริม

ปัญหานำการวิจัยที่ 1 : มีเหตุปัจจัยใดบ้างที่ทำให้โนราต้องปรับเปลี่ยนตนเอง

การศึกษาเหตุปัจจัยในการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนรานั้นเป็นการศึกษา เหตุปัจจัยซึ่งเกิดจากการสื่อสารกลับจากคนดูไปสู่โนราว่าคนดูมีผลตอบรับต่อการแสดงโนราที่ตนกำลังชมอยู่เช่นไร และผลตอบรับดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุให้โนราปรับลักษณะของเนื้อหาของสารในการแสดงและรูปแบบในการแสดงเพื่อสื่อสารไปยังคนดูในการสื่อสารครั้งต่อไป

จากการศึกษาเหตุปัจจัยในการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนรา พบว่า ในการปรับตัวของโนรานั้น มีเหตุปัจจัยในการปรับตัว 3 ประการ คือ ความนิยมของคนดู การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ และรายได้

1. ความนิยมของคนดู

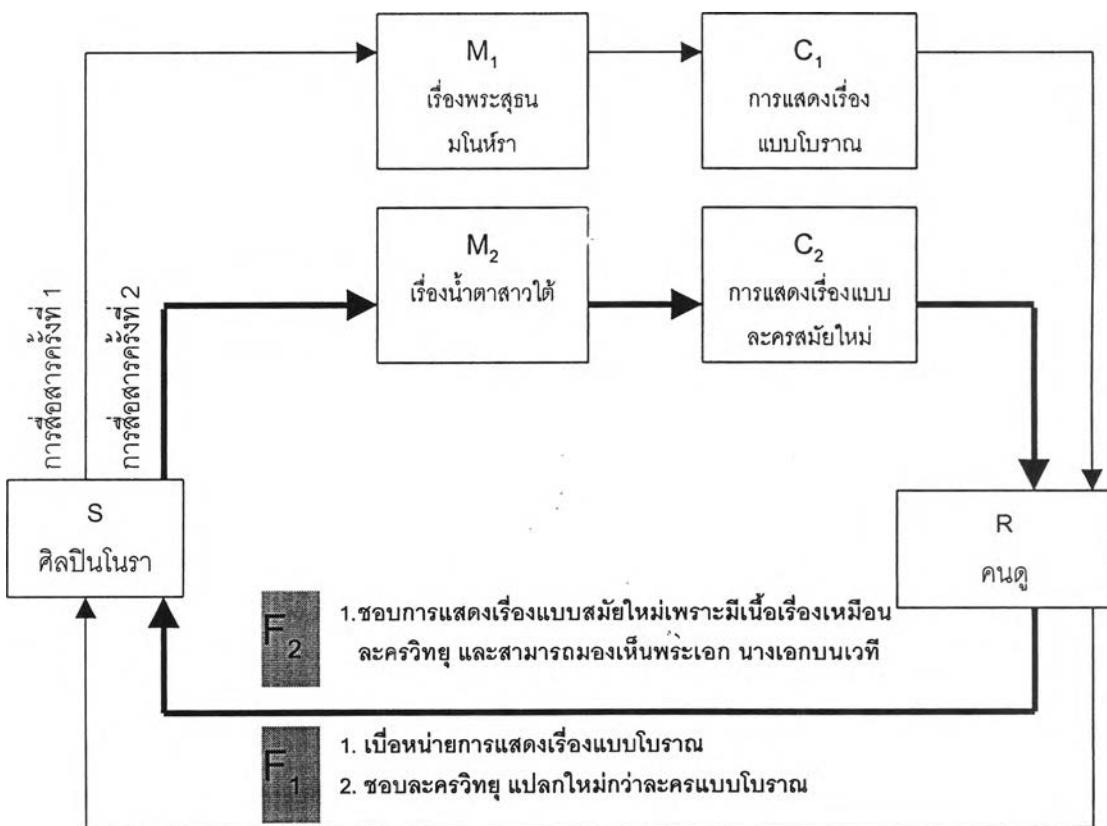
ผู้วิจัยพบว่า นับแต่อดีต ความนิยมของคนดูโนราแต่เดิมเป็นความนิยมในการชมโนราในเชิงศิลปะ ทั้งในลีลาการรำรำ การว่ากลอน และปฏิภาณในการทำท ซึ่งเห็นได้จากการแสดงโนราซึ่งเป็นลักษณะของการแข่งขันระหว่างกัน หรือที่เรียกกันว่า "โนราประชันโรง" การแสดงโนราลักษณะดังกล่าว ภิญญู จิตต์ธรรม (2519 : 16) กล่าวว่ามียัตถุประสงค์เพื่อจะพิสูจน์ว่าใครเล่นหรือรำดีกว่ากัน มีศิลปะในการรำเป็นอย่างไร การว่ามุตโต (กลอนสด) ใครดีกว่ากัน ถ้าโรงไหนดีกว่าโรงนั้นก็จะมีคนดูมากและเป็นผู้ชนะ การแสดงโนราลักษณะนี้จึงเป็นการสร้างชื่อเสียงของโนราซึ่งเป็นผลให้มีคนนิยมมากขึ้น

ต่อมาเมื่อมีอิทธิพลของสื่อสมัยใหม่เข้ามาความนิยมของคนดูจึงเริ่มเปลี่ยนไป กล่าวคือ คนดูในช่วงสมัยนั้นมีความนิยมในละครแบบสมัยใหม่ การแสดงของโนราในช่วงการแสดงเรื่องจึงแปรเปลี่ยนไปจากการแสดงเรื่องโบราณ เป็นการแสดงแบบละครสมัยใหม่

มาระยะหลังเมื่ออิทธิพลของเพลงลูกทุ่งได้แพร่สะพัดเข้ามา คนดูหันไปนิยมเพลงลูกทุ่ง จึงทำให้โนรานำดนตรีลูกทุ่งเข้ามาผสมผสานกับการแสดงโนรา ทำให้ความนิยมในการชมการแสดงโนราได้เปลี่ยนไปโดยหันมานิยมโนราในแบบสมัยใหม่ซึ่งมีการผสมผสานกับดนตรีลูกทุ่งแทน การแสดงลักษณะนี้ได้รับความนิยมจากคนดูมากมาย ถึงกับมีคำพูดที่ว่า "โนราม่ายดนตรีม่ายใครแล" ในการพยายามพัฒนาการผสมผสานการแสดงโนรากับดนตรีลูกทุ่งดังกล่าว เดิมทีเป็นการนำเพลงลูกทุ่งมาร้องในการทำทเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อมีคณะอื่นๆ ทำในแบบเดียวกันมากขึ้น โนราบางโรงที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ก็เริ่มผลักดันตัวเองให้แตกต่างออกไปเพื่อเรียกความนิยมคนดูมากขึ้น โดยเริ่มมีการลงทุนซื้อเครื่องดนตรีสากลมาใช้ประกอบด้วย และเมื่อมีคนนิยมในลักษณะนี้มากขึ้นอีก โนราคณะอื่นๆ ก็พยายามเอาชนะ เพื่อเรียกความนิยมมากกว่า โดยการลงทุนการแสดงดนตรีลูกทุ่งในแบบที่สมบูรณ์แบบมากขึ้นไปอีก และมีการพัฒนาในเชิงการแข่งขันกันเรื่อยมาจนรูปแบบการแสดงโนราสมัยใหม่มีลักษณะดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ความนิยมของคนดู เป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวของโนรา เพราะหากทิศทางในการแสดงโนราสวนทางกับคนดู นั่นก็หมายถึงว่า โนราไม่สามารถปรับตนเองให้เข้ากับความต้องการของคนดูได้ และเหตุนี้ทำให้นوراอาจเสื่อมความนิยมลง จนในที่สุดอาจจะสูญสลายไปเหมือนอย่างสื่อพื้นบ้านอื่นๆ เช่น ร่องเง็ง เพลงปรบไก่ และคำวซอของภาคเหนือ เป็นต้น

ในทางกระบวนการสื่อสารนั้น ความนิยมของคนดูที่มีต่อการแสดงสื่อพื้นบ้านนั้นคือ ผลที่ได้รับจากการสื่อสารกลับ (Feedback) จากคนดูส่งไปยังผู้ส่งสาร คือ ศิลปินโนรา ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยให้ศิลปินโนรา เลือกริธีการนำเสนอการแสดงในครั้งต่อไป ดังนั้น การตอบสนองความต้องการ หรือความนิยมของคนดู จึงมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนของการแสดงโนรา ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการปรับเปลี่ยนการสื่อสารจากการแสดงเรื่องแบบโบราณ มาเป็นการแสดงเรื่องแบบละครสมัยใหม่ เนื่องจากคนดู นิยมฟังละครวิทยุ โดยอธิบายด้วยแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 6 : การปรับเปลี่ยนการสื่อสารจากการแสดงเรื่องแบบโบราณ มาเป็นการแสดงเรื่องแบบละครสมัยใหม่ เนื่องจากคนดูนิยมฟังละครวิทยุ

2. การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่

นับจากช่วงหลัง พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นช่วงหลังแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้เปลี่ยนไป การค้าขายขยายตัว มีเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้านความบันเทิงเข้ามาให้ได้เลือกสรรมากมาย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์การแสดงดนตรีสมัยใหม่ เป็นต้น ในภาวะเช่นนี้สื่อพื้นบ้านที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงก็เริ่มเสื่อมความนิยมลงไป ในขณะที่สื่อพื้นบ้านที่ปรับตัวให้เข้ากับสมัยใหม่ได้ ก็ยังอยู่รอดในสังคม

สำหรับ “โนรา” การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่นำการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่มาสู่รูปแบบและเนื้อหาในการแสดง กล่าวคือ โนรา ได้ปรับตนเองจากภาวะการณีสื่อสมัยใหม่ซึ่งทำหน้าที่เป็นช่องทางนำวัฒนธรรมอื่นๆ โดยเฉพาะวัฒนธรรมจากภาคกลางเข้ามาสู่ชุมชนในภาคใต้ การปรับตัวของโนราจากการเข้ามาของสื่อสมัยใหม่เห็นได้ชัดใน 2 กรณีคือ การปรับในส่วนของ การแสดงเรื่อง และการปรับโดยการรับการแสดงดนตรีลูกทุ่งเข้ามา ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในรายละเอียดทั้ง 2 ประการ ดังนี้

2.1 การแสดงเรื่อง

การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่เป็นเหตุให้โนรามีการปรับเนื้อหาในการแสดงเรื่อง หรือเล่นเรื่อง จากการแสดงที่โนราเรียกว่า “เล่นเรื่องโบราณ” มาเป็น การแสดงละครสมัยใหม่แบบภาคกลาง โดยสื่อที่ทำให้โนราปรับการแสดงเรื่องเป็นแบบสมัยใหม่มากที่สุดในตอนนั้น คือ วิทยุ โนราสร้อย คงเขี้ยว ได้กล่าวถึง สาเหตุที่โนราเปลี่ยนเป็นการแสดงเรื่องแบบละครสมัยใหม่ว่า

“ตอนนั้นละครวิทยุกำลังดัง เหตุก็คือว่าพวกบริษัทขายยาหรือว่าสินค้าใหม่ ไทรพรรณนี่ เข้ามาเป็นสปอนเซอร์ ละครวิทยุเล่นสักพัก แล้วก็โฆษณาขายยา แล้วละครวิทยุออกมาสลับกันอยู่พรรคนี่ ตอนนั้นละครวิทยุของ บุชบา แก้วฟ้า แล้วก็วิเชียร วิริกานนท์ กำลังดังมาก คนติดกันจัง โนราก็เอาอย่างมั่ง เอาละครแบบพรรคนี้อาแสดงแทนเรื่องโบราณ พอเอามาเล่นคนก็ชอบ เพราะว่าวิทยุมันแลไม่เห็นตัว แต่ว่าโนราเล่นแล้วมันเห็นพระเอก นางเอก”

(โนราสร้อย คงเขี้ยว, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2545)

กล่าวได้ว่าในช่วงเวลานั้น การเล่นเรื่องแบบเก่าไม่ได้รับความนิยมเหลืออยู่เลย โนราที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นคือ โนราเต็ม อ่องเซ่ง จังหวัดตรัง เป็นผู้ที่ได้ปรับเปลี่ยนลักษณะการแสดงละคร จากละคร จักรๆ วงศ์ๆ มาเป็นการแสดงละครสมัยใหม่อย่างภาคกลาง รวมทั้งมีการสวมชุดที่เป็นสากล คือ เสื้อเชิ้ต สูท เนคไท ชุดกระโปรง ตามสมัยอีกด้วย การปรับตัวในครั้งนี้ได้รับความนิยมสูงมาก ทำให้โนราหลายโรงปฏิบัติตามด้วยเช่นกัน โนราถวิล จำปาทอง ผู้ซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการแสดงในคณะโนราของโนราเต็ม อ่องเซ่ง กล่าวว่า

“น้ำเต็มแกดังมาก คิดเสียว่าในหนึ่งปีมีวันว่างจริงๆ อยู่ 20 คืนเท่านั้น ทั้งกลางวันกลางคืน เช่นว่า อยู่ในงานกร๊อช่า 7 คืน กลางวันต้องไปรำที่อื่น ยิ่งแต่โรงกับม่านที่กั้นอยู่ นอกจากรำโนราแล้วในตอนนั้นเราก็ก่อนนิยาย นิยายเป็นตัวเด่น นิยายมาก แก่ประสบความสำเร็จมาก คิดแล้วงานฤดูร้อนที่สงขลา 22 คืนได้โนราเต็มเหมัด ต้องชุดบ่อน้ำกันเลย”

(โนราถวิล จำปาทอง, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2545)

การแสดงเรื่องในลักษณะนี้กลับเสื่อมความนิยมลงเมื่อมีสื่อสมัยใหม่ คือ ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ เข้ามา ทำให้โนราแสดงกันน้อยมาก และหลายคณะต้องตัดการแสดงเรื่องออกไป

“ตอนโทรทัศน์ขาวดำเข้ามามันยังไม่เท่าไร แต่พอมีหนังจอใหญ่ ที่ว่าเป็นหนังกลางแปลง แล้วก็โทรทัศน์สีเข้ามาเท่านั้นแหละ โนราเล่นเรื่องก็จบกันไปเลยเพราะคนแลทีวี และหนังมากหว่า มันเป็นเรื่องใหม่”

(โนราสร้อย คงเขียว, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2545)

มาในปัจจุบันการแสดงเรื่องแบบสมัยใหม่ถึงแม้จะฟื้นฟูขึ้นมาได้บ้างแต่ก็กล่าวได้ว่า ยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก เพราะโนราส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า เนื่องจากในปัจจุบันมีละครในโทรทัศน์อยู่มากมาย และหากคนดูต้องการชมละครลักษณะนี้ก็น่าจะชมจากทางโทรทัศน์ดีกว่า ดังนั้น โนราในปัจจุบันจะแสดงเรื่องหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับเจ้าภาพ หากเจ้าภาพมีความประสงค์อยากจะชมการแสดงเรื่อง โนราก็จะจัดแสดงให้ ในทางกลับกันโนราบางส่วนเริ่มมี

แนวคิดในการแสดงเรื่องขึ้นใหม่ โดยมีแนวคิดที่หวนกลับสู่การแสดงเรื่องแบบดั้งเดิม หรือแบบโบราณนั่นเอง โนราสร้อยย คงเจียว กล่าวว่

“ลองดูมาแล้ว เห็นว่าโทรทัศน์ในตอนนี้มีละครมากก็จริง แต่ส่วนมากเป็นละครแบบสมัยใหม่ เหมือนในช่อง 7 ช่อง 3 หรือว่าไอทีวี ตอนหัวค่ำ ละครที่เป็นแบบโบราณมันมีแค่เสาร์อาทิตย์ แล้วก็ไม่มีมากเท่ากับละครแบบสมัยพรรคนี มันก็น่าจะหันมาเล่นเป็นละครโบราณเหมือนเดิม คือว่าคนแลมันไม่ซ้ำซาก คนสมัยนี้เขาก็เริ่มเบื่อละครที่วังมั่งแล้ว อีกไม่นานคนก็หันกลับมาแลโนราเล่นเรื่อง แบบเมื่อก่อนคอยแลตะ”

(โนราสร้อยย คงเจียว, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2545)

2.2 การแสดงดนตรีลูกทุ่ง

สื่อแรกที่นำเพลงลูกทุ่งเข้ามาสู่ทางภาคใต้ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ วิทย์ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสาร และนำเสนอความบันเทิงต่างๆ เช่น ละคร วิทย์และเพลงลูกทุ่ง วิทย์มีคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ พกพาง่าย สามารถฟังได้ทั้งในขณะที่ทำภารกิจอย่างอื่น ทั้งในบ้านและนอกบ้าน เพราะสามารถใช้ฟังโดยใช้ถ่านไฟฉายแทนไฟฟ้าในครัวเรือน

ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอที่มาของโนราสมัยใหม่ในบทที่ 4 นั้น เห็นได้ว่าวิทย์ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการผสมผสานโนรากับการแสดงลูกทุ่ง เนื่องจากในขณะนั้นเพลงลูกทุ่งเป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป และรวมไปถึงโนราเองด้วยเช่นกัน จากความนิยมดังกล่าวโนราได้รับเอากการแสดงลูกทุ่งเข้ามาร่วมในการแสดงโนราด้วย โดยเริ่มจากการผสมผสานในช่วงการทำบต และมีการพัฒนาการนำเสนอเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า โนราโบราณใช้เพลงลูกทุ่งสอดแทรกในการทำบต โนราประยุกต์มีการแสดงดนตรีลูกทุ่งคั่นการแสดงโนรา และโนราสมัยใหม่มีการแสดงดนตรีลูกทุ่งต่อท้ายการแสดงโนรา กล่าวได้ว่าไม่ว่าจะเป็นโนราประเภทใดก็มีการสอดแทรกเพลงลูกทุ่งเข้าไป แล้วแต่ปริมาณที่มากน้อยต่างกัน

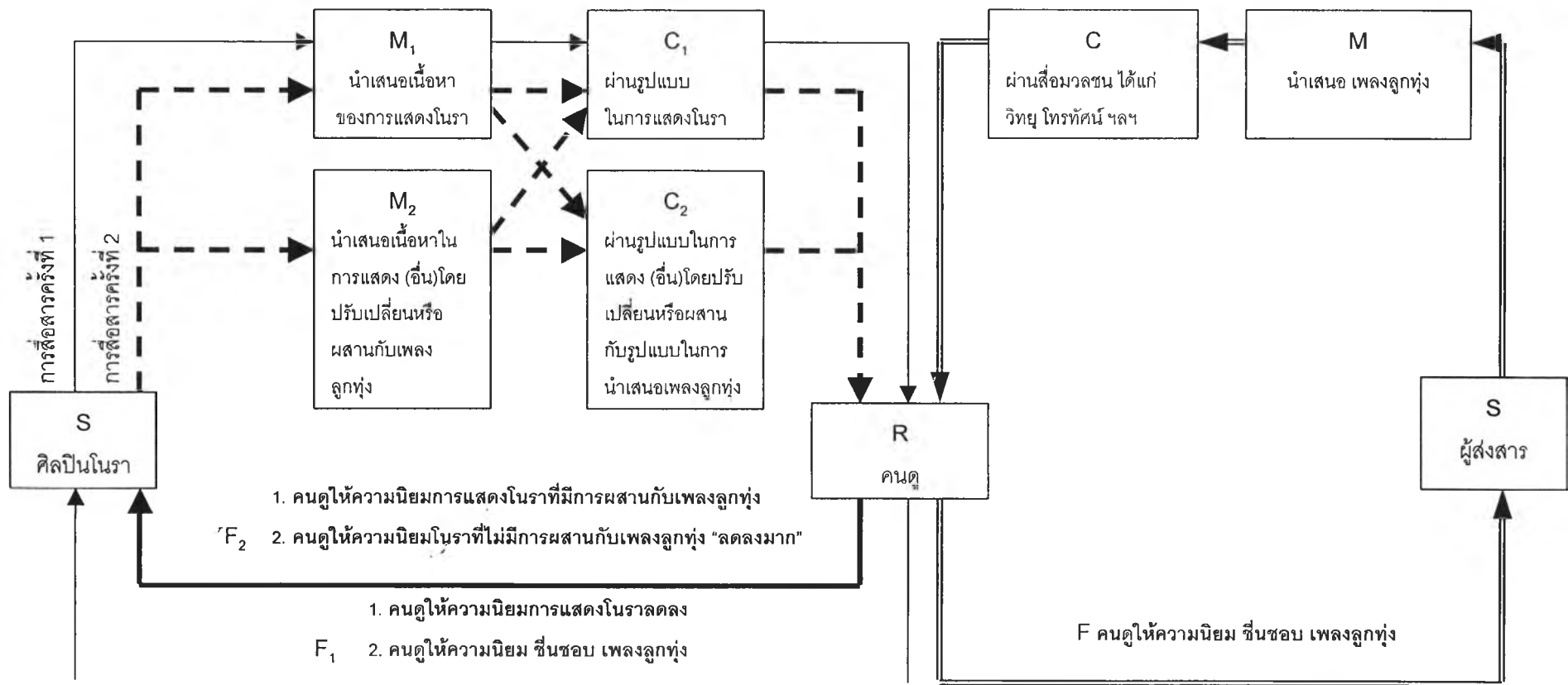
ในปัจจุบัน นอกจากสื่อวิทย์แล้ว สื่อโทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ เช่น วีซีดี หรือ คาราโอเกะ ก็เป็นสื่อที่มีส่วนให้โนราต้องปรับตัวเองอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมีการผลิตเพลงลูกทุ่ง

ใหม่ๆ ผ่านสื่อเหล่านี้มาเรื่อยๆ อีกทั้งโดยเฉพาะโนราสมัยใหม่ จำเป็นต้องตามกระแสการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาเพลงลูกทุ่งผ่านสื่อเหล่านี้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาการร้องเพลง การแต่งกาย ท่าเต้น หรือการใช้แสง สี เสียงต่างๆ ประกอบการแสดง

นอกจากการปรับตัวทั้งในด้านการเล่นเรื่องและการผนวกการแสดงดนตรีลูกทุ่งแล้วนั้น ผู้วิจัยพบว่าโนรายังมีการใช้ข่าวสารที่ได้จากสื่อสมัยใหม่มาใช้ในการทำบท หรือการว่ากลอน ดังเช่น โนราหลายคนได้อาศัยข้อมูลที่ได้จากการฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ และที่สำคัญคือการติดตามข่าวทางโทรทัศน์ เพื่อนำข้อมูลต่างๆ เหล่านี้มาใช้เป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์กลอนไม่ว่าจะเป็นกลอนที่แต่งขึ้นก่อนการแสดง หรือที่เรียกว่า "กำพรัด" หรือเป็นกลอนสดที่เรียกว่า "มุตโต" ก็ตาม

การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ ทำให้โนราได้ปรับเปลี่ยนการนำเสนอของตนเองในบางส่วนไป การปรับตัวของโนราอันเนื่องจากการเข้ามาของสื่อสมัยใหม่นี้ เป็นการพยายามก้าวให้ทันกับยุคสมัย และพยายามปรับตัวให้เป็นมิตรกับสื่อสมัยใหม่ เป็นแนวคิดที่ไม่ขัดแย้งกัน ปฏิกริยาของโนราที่มีต่อสื่อสมัยใหม่จึงมีลักษณะของการนำสื่อสมัยใหม่มาเป็นส่วนช่วยเสริมการแสดงให้ก้าวทันยุคทันสมัยนั่นเอง

เหตุปัจจัยการเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ ซึ่งเป็นเหตุทำให้สื่อพื้นบ้านโนรามีการปรับเปลี่ยนตนเองนี้ เป็นเหตุปัจจัยจากภายนอกที่เข้ามามีผลกระทบต่อกระบวนการสื่อสารของการแสดงโนรา ซึ่งมีผลให้คนดูหรือผู้รับสาร ลดความนิยมจากเนื้อหาและรูปแบบในการแสดงโนราและหันมานิยมเนื้อหาในแบบต่างๆ ที่นำเสนอผ่านสื่อสมัยใหม่ ซึ่งเป็นผลให้โนราต้องปรับเปลี่ยนหรือผสมผสานตนเองกับเนื้อหาและสมัยสมัยเหล่านี้ไปด้วย ผู้วิจัย ขอยกตัวอย่าง การนำเสนอเพลงลูกทุ่งผ่านสื่อสมัยใหม่ ซึ่งเป็นเหตุให้โนราปรับเปลี่ยนการนำเสนอเนื้อหาและรูปแบบ โดยอธิบายด้วยแผนภาพ ดังนี้

← - - หมายถึง ทิศทางการสื่อสารที่ "อาจจะ" เกิดขึ้น
 ← = = หมายถึง ทิศทางการสื่อสารของสื่อสมัยใหม่

แผนภาพที่ 7 : การนำเสนอเพลงลูกทุ่งผ่านสื่อสมัยใหม่ ซึ่งเป็นเหตุให้โนราปรับเปลี่ยนการนำเสนอเนื้อหาและรูปแบบ

3. รายได้

“รายได้” เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของการแสดงโนรา เพราะนั้นหมายถึงเรื่องของปากท้อง ที่จำเป็นต้องกิน ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เหตุปัจจัยดังกล่าวนี้ทำให้โนรา มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงของตัวเองเนื่องจากเหตุผลเกี่ยวกับรายได้เป็นประเด็นสำคัญ

ผู้วิจัยพบว่า โนรา มีการปรับเปลี่ยนตัวเองระหว่างโนราแบบหนึ่งสู่นอราอีกแบบหนึ่งด้วยสาเหตุจากรายได้ เช่น โนราโบราณปรับตนเองเป็นโนราสมัยใหม่ โนราสมัยใหม่ปรับตนเองกลับเป็นโนราโบราณ โนราโบราณปรับตนเองเป็นโนราประยุกต์ โนราประยุกต์ปรับตนเองเป็นโนราโบราณ เป็นต้น ซึ่งเหตุในการปรับตัวในแต่ละลักษณะมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การปรับตัวเป็นโนราสมัยใหม่

โนราที่มีการปรับในลักษณะนี้กล่าวถึงสาเหตุของการปรับเปลี่ยนการแสดงมาสู่แบบสมัยใหม่ว่า โนราสมัยใหม่นี้ให้รายได้มากกว่า เนื่องจากมีโอกาสแสดงที่หลากหลายกว่าโนราประเภทอื่นๆ เพราะสามารถแสดงทั้งดนตรีและโนราควบคู่กันไป รวมทั้งมีกลุ่มคนดูที่หลากหลายและครอบคลุมเกือบทุกเพศทุกวัย ทำให้เจ้าภาพที่ต้องการจัดงานขนาดใหญ่นิยมใช้โนราลักษณะนี้มากกว่า

4.2 การปรับตัวเป็นโนราโบราณ

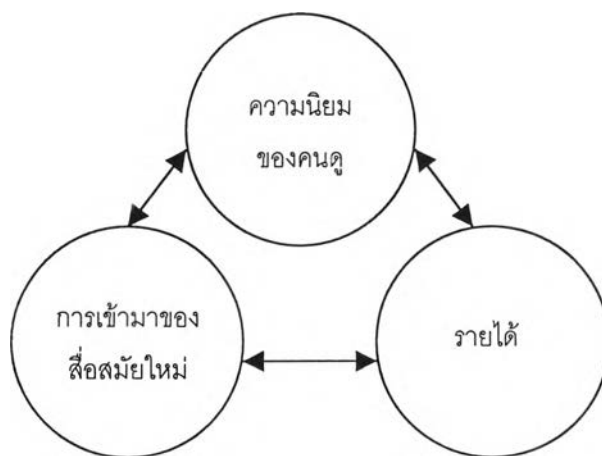
จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า โนราที่มีการปรับตัวจากการเป็นโนราสมัยใหม่และโนราประยุกต์มาเป็นโนราโบราณ ถึงแม้ว่าโนราลักษณะนี้จะให้รายได้น้อยกว่าโนราลักษณะอื่นๆ นั้น ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากได้รับการสนับสนุนทางด้านเงินทุน จากบุคคลภายนอกให้กลับมาแสดงโนราในแบบโบราณ ซึ่งสามารถเป็นหลักประกันในเรื่องรายได้และความมั่นคงแก่โนราได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งจนโนราคนนั้นสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง และโนราอีกส่วนหนึ่งปรับตนเองเข้าสู่การแสดงโนราแบบโบราณเนื่องจากตนไม่มีภาระทางการเงินผูกมัดเหมือนก่อน เช่น หมดภาระในการส่งเสียลูก หมดภาระในการผ่อนธนาคาร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การปรับตัวสู่โนราแบบโบราณนี้ มีสาเหตุอื่นๆ ด้วยนอกเหนือจากสาเหตุรายได้เป็นหลักแล้ว สาเหตุดังกล่าวคือ ความเหนียวแน่นในการบริหารงานขนาดใหญ่อย่างคณะโนราที่มีการแสดงทั้งโนราและดนตรีลูกทุ่ง และประกอบกับโนราบางคนมีอายุมาก การบริหารคณะโนราแบบโบราณนั้นง่ายกว่าโนราลักษณะอื่นๆ

4.3 การปรับตัวเป็นโนราประยุกต์

โนราโบราณที่ปรับตัวเองมาเป็นโนราแบบประยุกต์นั้น มีสาเหตุมาจากการต้องการรายได้ที่มากกว่าโนราแบบโบราณ แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านงบประมาณในการลงทุน การปรับตนเองเป็นโนราประยุกต์นั้นจึงเป็นทางสายกลาง อย่างไรก็ตาม ในการปรับตัวจากโนราสมัยใหม่สู่โนราประยุกต์นั้น ผู้วิจัยไม่พบการปรับลักษณะนี้ในสนามวิจัย จากการสอบถาม นายโนราคณะหลายๆ คณะ ได้คำตอบว่า การปรับตัวในลักษณะนี้เป็นได้น้อยมาก และหากมีลักษณะเช่นนี้ ก็อาจจะเป็นเพราะต้องการลดต้นทุนจากการแสดงโนราสมัยใหม่มาสู่โนราแบบประยุกต์ซึ่งมีการแสดงดนตรีลูกทุ่งอยู่เช่นกัน แต่ใช้ต้นทุนน้อยกว่า

จากเหตุปัจจัยทั้ง 3 ประการข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า เหตุปัจจัยต่างๆ มีลักษณะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น เหตุปัจจัยในด้านรายได้นั้นมีผลเนื่องมาจากความนิยมของคนดูเป็นหลัก เนื่องจากการความนิยมของคนดูเป็นเกณฑ์หลักในการตัดสินใจของเจ้าภาพในการเลือกโนราใด และลักษณะใดมาแสดง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าภาพที่เป็นผู้จัดงานเทศกาลใหญ่ๆ ย่อมคำนึงถึงคนดูโดยส่วนใหญ่ว่ามีทิศทางความนิยมการแสดงโนราในแบบใด และเหตุปัจจัยเกี่ยวกับความนิยมของคนดู มีเหตุมาจากการเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ เป็นต้น

แผนภาพที่ 8 : ความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยในการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนรา

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า นอกจากเหตุปัจจัยซึ่งได้กล่าวข้างต้น แล้วนั้น มีเหตุปัจจัยสำคัญซึ่งเป็นพื้นฐานในการปรับตัวของการแสดงโนราด้วยประการหนึ่ง คือ **“ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอโนราหรือตายายโนรา”**

ความเชื่อพื้นฐานของโนรา คือ ความเชื่อในเรื่องครุหมอโนราซึ่งเป็นบูรพาจารย์ หรือครูต้นโนรา และบรรพบุรุษโนราที่ล่วงลับไปแล้ว หรืออาจเรียกอีกอย่างว่า ตายายโนรา ครุหมอโนรามีหลายองค์แตกต่างกันไปตามที่บรรพบุรุษนับถือ เช่น ตาหลวงคง จอมเต่าหน้าทอง แม่ศรีมาลา เป็นต้น และอาจจะมีโนราหรือชาวบ้านบางกลุ่มที่นับถือครุหมอโนราองค์เดียวกัน ครุหมอที่สำคัญซึ่งเป็นครูต้นโนรา เช่น แม่ศรีมาลา พระเทพสิงห ขุนศรีศรัทธา เป็นต้น

โนรามีความเชื่อว่าครุหมอโนราเหล่านี้มีความผูกพันกับลูกหลานที่มีเชื้อสายโนรา หากลูกหลานเพิกเฉยไม่เคารพบูชา ไม่เช่นไหว้ ครุหมอโนราหรือตายายโนราอาจจะให้โทษหรือลงโทษด้วยวิธีต่างๆ เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดเมื่อยตามส่วนต่างๆ ของร่างกายหรือขาไปทั้งตัว หรือเกิดอาการบวมในส่วนต่างๆ ของร่างกาย หรือเจ็บป่วยกระเสาะกระแสะมีอาการผอมแห้งแรงน้อย รับประทานอาหารได้น้อย

ความเชื่อเรื่องครุหมอโนราเป็นลักษณะของความเชื่อในเรื่องลัทธิวิญญาณและลัทธินับถือผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อในลัทธิดั้งเดิมเมื่อมนุษย์รวมกลุ่มในสังคมยุคแรก คือ สังคมล่าสัตว์ สิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจคือศาสนานั้นเป็นลักษณะของความเชื่อที่เกี่ยวกับวิญญาณนิยม (animism) เชื่อในอำนาจของผีบางเทวดา เป็นสิ่งที่อยู่เหนือมนุษย์และธรรมชาติ ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีวิญญาณในสังคมไทยนี้มีมานานแล้ว และมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตตลอดจนสังคมไทยเป็นอย่างมาก จะเห็นว่าการนับถือผีในประเทศไทยเป็นวัฒนธรรมของไทยที่มีมาช้านาน ซึ่งมีผลกระทบต่อภาวะทางสังคมและจิตวิทยาเป็นอย่างมาก เพราะพฤติกรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับภาวะของจิตใจเป็นสำคัญ ดังนั้นเมื่อจิตใจยึดมั่นอยู่กับสิ่งใดก็จะยินยอมให้สิ่งนั้นมีอิทธิพลเหนือตน เช่นเมื่อนับถือผีก็จะเชื่อในอำนาจแห่งผี และปฏิบัติตนตามความเชื่อนั้น เพราะอย่างน้อยก็ทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจได้ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2527 :7)

ในทำนองเดียวกันความเชื่อเรื่องครุหมอโนราก็เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นจากความกลัว ความไม่มั่นคงของจิตใจ และการยอมรับในอำนาจเหนือธรรมชาติ คืออำนาจของครุหมอโนราที่มีอยู่จริง และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตตนเองและหมู่คณะถ้าไม่เชื่อฟัง ปฏิบัติตาม เช่นไหว้ ก็เชื่อว่าจะถูกลงโทษจากครุหมอโนราหรือตายายโนรา และอาจจะเกิดเหตุเภทภัยต่างๆ

แก่ตัวโนรา และผู้มีเชื้อสายโนราได้ ความเชื่อในครุหมอนโนราหรือตายายโนรานอกจากจะมีอิทธิพลในด้านสุขภาพร่างกายแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินวิถีชีวิตของโนราในด้านการประกอบอาชีพโนราอีกด้วย โดยผู้วิจัยจะกล่าวในรายละเอียดดังนี้

1. ความเชื่อที่เกี่ยวกับครุหมอนโนรา ที่มีผลต่อการสืบทอดการรำโนรา

การสืบทอดทางศิลปะนั้นมิได้มีด้วยกันหลายลักษณะ อาจจะเป็นการสืบทอดจากบิดา มารดาสู่บุตร หลาน อาจจะเป็นการสืบทอดจากครูสู่ศิษย์ และประการที่สามคือการสืบทอดจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิพลในงานศิลปะนั้นสู่บุคคลใดก็ได้ การสืบทอดการรำโนราก็เช่นกัน มีการสืบทอดได้ทั้งสามลักษณะ ซึ่งลักษณะที่พิเศษคือการสืบทอดจากความเชื่อในครุหมอนโนรา ซึ่งเป็นความเชื่อที่อยู่เบื้องหลังพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีเหยียบเสนา ซึ่งเสนาเป็นเนื้อที่ออกนูนขึ้นจากระดับผิวหนังเป็นแผ่น มีความเชื่อกันว่าเกิดจากครุหมอนโนราทำเครื่องหมายไว้ เพื่อต้องการให้เด็กที่เป็นเสนานั้นเป็นโนรา และในพิธีตัดผมมีชื่อ ซึ่งเป็นผมที่มัดรวมเป็นกระจุกตามธรรมชาติก็มีลักษณะความเชื่อในทำนองเดียวกัน หรืออาจจะเป็นความเชื่อที่ให้ครุหมอนโนรารักษาอาการป่วยของเด็กแล้วจึงยกให้เป็นศิษย์ในการรำโนราต่อไป โนราถวิล จำปาทอง เล่าถึงที่มาของการเป็นโนราของตนว่า

“ตาของป่าแกเป็นโนรา แต่ก่อนตาแกอีสิน แกบอกว่าคุณหลานแกทั้งหมดต้องให้เป็นโนราสักคน แต่มายใครรับ แต่พอถึง ตอนป่าเด็กๆ แม่พาป่าไปอยู่ที่บางจาก เพราะพ่อเป็นชาวบางจาก ถึงก้ำตายเสียใช้ ไอชุกเดียว เลือดออก แล้วก้ำตาย คล้ายๆ ว่าสลบแต่คนแต่แรก เขาว่าตาย พอตายแล้วคนแขกก็ปิดผ้า เพราะว่าแม่ป่าแกเป็นแขก แกอีเอาป่าไปฝัง แต่ว่าตาหลวงจับลง ว่าให้เอาอีแดงมาให้กู ของสุตายแล้วแต่ของกูไม่ตายที ถึงก้ำตาหลวงพาเข้าในห้อง ถึงเดียวใจเป็นหลบมาหลาว เขาก็ผูกคอ ผูกมือไว้ให้ เขาว่าอันนี้ต่อไปได้นำโนราให้นำเชื้อสาย”

(โนราถวิล จำปาทอง, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2545)

การสืบทอดการรำโนราไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเสมอไป อาจเป็นความเชื่อในลักษณะการเข้ามาเป็นนิมิต หรือพลัง ดลใจจากครุหมอนโนราหรือตายายโนรา ให้บุคคลนั้นอยากรำโนราด้วยก็ได้

“เพียงลูกสาวอยู่สามคน พี่ก็ไม่ว่าว่ามีใครคนไหนที่อีดักถ่ายทอดต่อ
ไป พี่ก็หลงกับตาหลวงว่า ฉันไม่เลือกว่าใครจะมาสืบทอด ให้จับเอา
เองตะว่าอือเอาใคร แล้วแต่ตาหลวง นั้นแหละพอสองสามวันต่อมา
น้องโส เดินมาหลงเนี่ย แม่นุ้ยอือรำโนราแม่หัดให้นุ้ยกันตะ ทั้งๆ ที่
มันเคยบอกว่ามันเกลียดโนราอือตาย แล้วพอหัดมันนะ มันง่ายสอน
แป็บเดียว มันก็จำ ให้รำท่าไหนท่าไหนมันรำได้เหมือนกับว่ามันเคย
รำมาก่อนแล้ว กลอนให้เรียนบทไหนที่สองที่มันก็ทำได้”

(โนราสุจิน อินปลอดภัย, สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2544)

“วันนั้นนุ้ยฝันว่านุ้ยรำโนราที่ไหนก็ไม่รู้มันเป็นเวทีใหญ่แล้วก็มีแสง
รำจ้ง รำอยู่พรรคนั้นบนเวที แล้วนุ้ยชอบ รำไม่อยากจะหยุด พอตื่นถึง
ตอนเช้านุ้ยเดินไปบอกแม่ ว่าแม่นุ้ยอยากอือรำโนรา ทั้งเมื่อก่อนนุ้ย
เกลียดโนรา รำไไไหนกันไม่รู้ ไม่ชอบ เกลียด เกลียดมาก แต่ว่าตั้งแต่
ตอนนั้นมาไม่ว่าไไไหนมาดลใจให้อยากรำโนราขึ้นมา”

(โนราโสภา อินปลอดภัย, สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2544)

2. ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอโนรา ที่มีผลต่อการผลิตโนรารุ่นใหม่ เข้าสู่สังคม

พิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ กล่าวได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่ใช้รับรองว่าโนรา
นั้นได้มีคุณสมบัติ ทั้งในด้านวิทยุฒิ และความสามารถเฉพาะในด้านโนรา ในการเป็นโนราอย่าง
สมบูรณ์ ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวต้องทำในพิธีกรรมโนราโรงครู และมีครุหมอโนราหรือตายายโนรา
เป็นประจักษ์พยานด้วยเช่นกัน พิธีกรรมนี้เปรียบเสมือนแหล่งผลิตโนราใหม่ๆ เข้าสู่สังคม ซึ่งผู้ที่
เป็นโนราใหญ่หรือนายโรง จะสามารถประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของโนราได้อย่างครบถ้วนสืบต่อไป
กระบวนการผลิตโนราในลักษณะนี้ ถือได้ว่าเป็นการสร้างอาชีพ ส่งผลให้เกิดคณะโนราใหม่ๆ ขึ้น
ในสังคม

“โรงครูเดือนเมษานี้ ลุงอือผูกผ้าให้เนรณก ลูกชายลุง นี้มันหัดรำได้จ้ง
หูแล้ว วงเนรณกสวย รำแล้วเหมือนครุมวอล แต่ว่าต้องทำพิธีเกิดใหม่
ก่อน ถึงต่อไปเนรณกก็ได้ทำพิธีได้เพราะผูกผ้าแล้ว ...มันก็แล้วแต่ว่า

มันอีเล่นโนราพันหรือต่อไป อีทำเป็นโบราณ หรือว่าอีทำแบบสมัย
ใหม่พรรคนี้ก็ได้ ไอนี้ไม่บังคับ แต่ว่าเอรณกต้องทำโรงครูได้”
(โนราสร้อย คงเขี้ยว, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2545)

3. ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอนโนราที่มีผลต่อการฟื้นฟูสภาพการเป็นโนรา

ถึงแม้ว่าโนราไม่สามารถรำโนราได้ต่อไป ไม่ว่าจะไปด้วยเหตุผลทาง
ด้านจิตใจ ความเบื่อหน่าย หรือ เหตุผลทางร่างกาย จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากครุหมอน
โนราเสียก่อนที่จะทำพิธีผูกผ้าปล่อย ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อให้ฟื้นฟูสภาพความเป็นโนรา เพื่อไม่ให้ครุ
หมอนโนราลงโทษ แต่หากครุหมอนโนราไม่ยินยอม โนราผู้นั้นก็ต้องปฏิบัติหน้าที่การเป็นโนราต่อ
ไป

“ป่าเคยถามตาหลวง เมื่อก่อนหลายปีมาแล้ว ว่าเนี่ย ตาหลวงเหอ
ลูกนี้อุปสรรคหลายสิ่งหลายอย่าง มีพันธะครอบคร้ว อีไม่รำโนราแล้ว
แต่พ่อเทพสิงหกร แกบอกว่ มือกินข้าวมึงก็กินไม่ได้ ดินบุกก็ไมให้มึง
เดิน ก็ตกลงว่เปลา เลิกไม่ได้ เพราะตาหลวงแกไมให้เลิก”
(โนราโสดน คงเขี้ยว, สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2544)

“เลิกไม่ได้ ถ้าเลิกแล้วจะมีอันเป็นไป แล้วก็จริง นีธรรมดาหยุดมัน
ไม่พริอ อย่างแหลงว่เลิกแล้ว ฎไม่เล่นโนราแล้ว เท่านั้นแหละ ทำ
ไหวไม่รอด จับไหวไม่ได้ ม่ายแรงไปเหม็ด”
(โนราถวิล จำปาทอง, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2545)

จากความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอนโนราในการประกอบอาชีพโนราทั้งสาม
ประการนี้ ทำให้เห็นว่าความเชื่อที่มีต่อครุหมอนโนราเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดโนราโดยไม่ขาด
สาย เพราะมีทั้งการผลิตโนรารุ่นใหม่ทั้งจากกระบวนการทางพิธีกรรม และจากอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือกผู้สืบทอดการรำโนรา และรวมไปถึงการฟื้นฟูสภาพความเป็นโนรานั้น
ต้องขึ้นอยู่กับครุหมอนโนราด้วยกัน

ความเชื่อเหล่านี้กล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การปรับตัวของ
โนราในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นความเชื่อที่ทำให้โนรายังดำรงอยู่ในสังคม กล่าวคือ หากโนราที่ไม่ได้

รับความยินยอมจากครุหมอนโราให้พ้นสภาพการเป็นโรา โอรานั้่นก็จะต้องคิดหาหนทางของตนในการประกอบอาชีพโราต่อไป หรือ เมื่อมีโอรารุ่นใหม่เพิ่มเข้ามา นั้นหมายความว่า โอรารุ่นใหม่นี้ก็ต้องเลือกทางเดินของตนว่าจะมีแนวคิดในการแสดงโราลักษณะใด เพื่อให้ได้รับการยอมรับ และอยู่รอดได้ในภาวะทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อไป

โดยสรุป เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโรา อันได้แก่ ความนิยมของคนดู การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่ และรายได้ รวมทั้งเหตุความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอนโราหรือตายโราซึ่งเป็นเหตุปัจจัยพื้นฐานนั้น หากพิจารณาตามกระบวนการสื่อสารแล้วนั้น พบว่าเหตุที่เหตุปัจจัยข้างต้นมีความสัมพันธ์กันนั้น เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารทั้งสิ้น กล่าวคือ เหตุปัจจัยเกี่ยวกับความนิยมของคนดู เป็นเหตุปัจจัยเกี่ยวกับผู้รับสาร การเข้ามาของสื่อสมัยใหม่เป็นเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของสารและสื่อ และเหตุปัจจัยเกี่ยวกับรายได้ รวมทั้งเหตุปัจจัยพื้นฐานเกี่ยวกับความเชื่อในครุหมอนโราเป็นเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ส่งสาร คือ ศิลปินโอรานั่นเอง

ปัญหานำการวิจัยที่ 2 : โอรามีลักษณะในการปรับรูปแบบและเนื้อหาในการแสดงอย่างไร

จากการศึกษาลักษณะของการแสดงโราในปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่า การแสดงโราในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โอราแสดง และโอราโรงครู ในส่วนของโอราแสดงนั้นประกอบด้วย การแสดง 3 ลักษณะ ได้แก่ โอราโบราณ โอราสมัยใหม่ และโอราประยุกต์ ในการแสดงทั้ง 2 ประเภทนี้ ผู้วิจัยพบว่า โอราแสดง เป็นโอราที่มีที่ปรับตัวในการแสดงมาแต่อดีต ซึ่งต่างจากการแสดงโอราโรงครูซึ่งเป็นการแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม มีแบบแผนเฉพาะในการแสดง และมีกลไกบังคับไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการแสดง นั่นคือ ความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอนโราหรือตายโรา ในการวิเคราะห์ในประเด็นการปรับตัวของการแสดงโอราในครั้งนี้ จึงเป็นการวิเคราะห์ในประเด็นการปรับตัวของ "โอราแสดง" ซึ่งมีพัฒนาการ และการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหา มาจนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้สรุปลักษณะของโอราแสดงลักษณะต่างๆ โดยการนำเสนอในรูปตารางเพื่อเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ต่อไป ดังนี้

ตารางที่ 1 : การเปรียบเทียบลักษณะของการแสดง "โนราแสดง" ในปัจจุบัน

		โนราโบราณ	โนราสมัยใหม่	โนราประยุกต์
วัตถุประสงค์ของการแสดง		1.เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของการแสดงโนรา 2.เพื่อให้มีคนดูในทุกเพศทุกวัยเพิ่มมากขึ้น	1.เพื่อสนองความนิยมของคนดูส่วนใหญ่ที่นิยมดนตรีลูกทุ่งซึ่งเป็นคนดูเกือบทุกเพศทุกวัย 2.เพื่อแสดงได้ในหลายพื้นที่มากกว่าโนรา ประเภทอื่นๆ	1.เพื่อให้กลุ่มคนดูที่เป็นวัยรุ่นสนใจติดตามชม และในขณะเดียวกันคนในวัยกลางจนถึงวัยสูงอายุก็ยังได้ดูโนราแบบเดิมได้ด้วย 2.สามารถรับงานได้ทั้งในรูปแบบโบราณเพียงอย่างเดียวหรือในรูปแบบประยุกต์ก็ได้
องค์ประกอบของการแสดง	คณะแสดง	จำนวน 20-30 คน ได้แก่ นายโรง ลูกคู่ นางรำ พราน ช่างไฟ ช่างเสียง ช่างเวที คนขับรถ	จำนวน 50-60 คน ได้แก่ นายโรง นางรำ (หรือ นักร้อง หางเครื่อง และแดนเซอร์) ลูกคู่ (หรือ นักดนตรีวงดนตรีลูกทุ่ง) ช่างเสียง ช่างไฟ ช่างเวที คนขับรถ	จำนวนประมาณ 30 คน ได้แก่ นายโรง นางรำ (หรือนักร้อง และหางเครื่อง) ลูกคู่ (หรือนักดนตรีวงดนตรีลูกทุ่ง) ช่างเสียง ช่างไฟ ช่างเวที คนขับรถ
	เครื่องแต่งกาย	1.สวมเครื่องแต่งกายของโนราตลอดการแสดง	1.สวมเครื่องแต่งกายของโนราในช่วงการแสดงโนรา 2.สวมชุดนักร้อง หรือหางเครื่อง หรือ แดนเซอร์ เมื่อแสดงดนตรีลูกทุ่ง	1.สวมเครื่องแต่งกายของโนราในช่วงการแสดงโนรา และในการร้องเพลงลูกทุ่งบางครั้ง 2.สวมชุดหางเครื่องและนักร้อง เมื่อแสดงดนตรีลูกทุ่ง
	เครื่องดนตรี	1.ใช้เครื่องดนตรีในการแสดงโนรา ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง แตรระ ปี และซอ	1.ในช่วงการแสดงโนราใช้เครื่องดนตรี ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง (แตรระ ปี ซอ : บางคณะอาจไม่ใช้ โดยใช้ อิเล็กโทรน หรือกีตาร์แทน) 2.ใช้เครื่องดนตรีสากลตามแบบฉบับการแสดงดนตรีลูกทุ่ง	1.ใช้เครื่องดนตรีในการแสดงโนรา ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง (แตรระ ปี ซอ : บางคณะอาจไม่ใช้ โดยใช้ อิเล็กโทรน หรือกีตาร์แทน) 2.ใช้เครื่องดนตรีสากล ได้แก่ กลองชุด อิเล็กโทรน กีตาร์ และเบส
	โรงแสดง	โครงของโรงขึ้นด้วยเหล็ก ยกพื้นสูงประมาณ 1 เมตรครึ่ง มีขนาดกว้างยาว 8x6 เมตร หรือ 7x6 เมตร หลังคาอาจมุงด้วยจากหรือผ้าใบ มีฉากเขียนรูปทิวทัศน์หรือท้องพระโรง	โรงที่ใช้ในการแสดงโนราสมัยใหม่ มีขนาด 15 x 6 เมตร ไม่มีหลังคา เวทีสร้างด้วยโครงเหล็ก ยกพื้นสูงประมาณ 1-2 เมตร ลักษณะคล้ายเวทีคอนเสิร์ต จากมีลักษณะคล้ายป้ายเขียนบอกชื่อนักร้องประจำวง และคณะตลก	โรงแสดงของโนราประยุกต์นั้นมีลักษณะเหมือนกับโรงของโนราโบราณกล่าวคือ มีขนาดประมาณ 7-8 x 6 เมตร ลักษณะเหมือนโนราโบราณ แต่มีการจัดให้เครื่องดนตรีสากลอยู่บริเวณด้านขวาของเวที

ตารางที่ 1 : การเปรียบเทียบลักษณะของการแสดง "โนราแสดง" ในปัจจุบัน (ต่อ)

		โนราโบราณ	โนราสมัยใหม่	โนราประยุกต์
องค์ประกอบ ของการแสดง (ต่อ)	โอกาสแสดง	งานทั่วไป เช่น งานบวช งานทอดกฐิน งานวัด งานศพ งานขึ้นบ้าน หรืองานประจำปีต่างๆ ราคาแสดงอย่าง ต่ำประมาณ 15000 บาท	งานทั่วไป เช่น งานบวช งานทอดกฐิน งานวัด ฯลฯ และงานใหญ่ๆ เช่น งานเทศกาล งานจัดรายการ แสดง ได้หลายพื้นที่กว่าในราอื่นๆ ราคาแสดงประมาณ 17000-25000 บาท	งานทั่วไป เช่น งานบวช งานทอดกฐิน งานวัด งานศพ งานขึ้นบ้าน หรืองานประจำปีต่างๆ ราคาแสดง ประมาณ 18000-20000 บาท
	ลำดับการแสดง	1.ตั้งเครื่อง โหมโรง กาศครู 2.โนราทำบทหน้าม่าน 3.นางรำออกแสดง 4.นางรำคนต่อๆ ไปออกแสดง 5.นายโรงออกแสดง 6.พราวนออกแสดง 7.นายโรงลาโรง	1.เปิดเพลงลูกทุ่งสร้างบรรยากาศก่อนแสดง 2.ตีเครื่อง กาศครู 3.นางรำออกมารำเป็นชุด 4.ศิลปินรับเชิญออกแสดง 5.นายโรงออกแสดง (หรือออกพราวน หรือแสดงเรื่อง) 6.การแสดงเปิดเวทีดนตรี 7.การแสดงดนตรีสลับการแสดงตลก	1.ตีเครื่อง โหมโรง กาศครู 2.นางรำออกแสดง 3.นางรำชุดต่อไปออกแสดง 4.นายโรงออกแสดง 5.พราวนออกแสดง 6.แสดงเรื่อง
กลวิธีของการแสดง		1.องค์ประกอบการแสดงให้มีลักษณะตามแบบโบราณ 2.ชักชวนให้คนอนุรักษ์โนราโบราณ 3.นำเสนอกลอนที่มีเนื้อหาทันสมัยเหตุการณ์ปัจจุบัน 4.ให้ความบันเทิงในการทำบทโดยการสอดแทรกเพลง ลูกทุ่ง 5.ว่ามูตโตเพื่อสร้างความประทับใจแก่คนดู 6.เชิญโนราที่มีชื่อเสียงเข้ามาเป็นศิลปินรับเชิญ	1.แสดงโนราโดยยึดองค์ประกอบหลัก 2.เชิญโนราอื่นๆ มาเป็นศิลปินรับเชิญ 3.ร้องเพลงที่เป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบัน 4.ออกแบบชุดนักร้อง หางเครื่อง และแดนเซอร์ ให้ ดึงดูดใจคนดู 5.ทำเด่นมีความสวยงาม พร้อมเพรียง และอยู่ในความ นิยม 6.คั่นการแสดงดนตรีลูกทุ่งด้วยการแสดงตลก	1.การนำดนตรีลูกทุ่งมาคั่นในช่วงการทำบท 2.การนำเสนอสาระควบคู่ไปกับการให้ความบันเทิง 3.นำเสนอบทกลอนที่ทันสมัยเหตุการณ์ 4.แสดงดนตรีโดยควบคุมไม่ให้ภาพลักษณ์ของโนรา เสียหาย

การปรับตัวของการแสดงโนราในทางวัฒนธรรมนิยมนั้น เป็นการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม (Cultural Reproduction) อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการในการสร้างความต่อเนื่องของวัฒนธรรม มิให้เสื่อมสลายไป โดยในการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของแต่ละสังคมอาจมีลักษณะไม่เหมือนกัน ผลผลิตของการผลิตซ้ำจึงออกมามีลักษณะต่างกัน เช่นอาจมีลักษณะคงรูปเดิม แต่เนื้อหาเปลี่ยนไป หรือเนื้อหาคงเดิมแต่รูปแบบเปลี่ยนไป หรือมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ

ตามแนวคิดของสำนักวัฒนธรรมนิยมนั้นที่กล่าวว่า สังคมมีกระบวนการเลือกสรรวัฒนธรรมบางอย่างเอาไว้ (selection of tradition) โดยวัฒนธรรมบางอย่างยังคงอยู่เพราะได้รับเลือกมาปฏิบัติ และวัฒนธรรมบางอย่างหายไปเพราะไม่ได้ถูกเลือกมาปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่าการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมนั้น เป็นการเลือกเอาส่วนที่รับใช้ชีวิตจริงมาปฏิบัติ

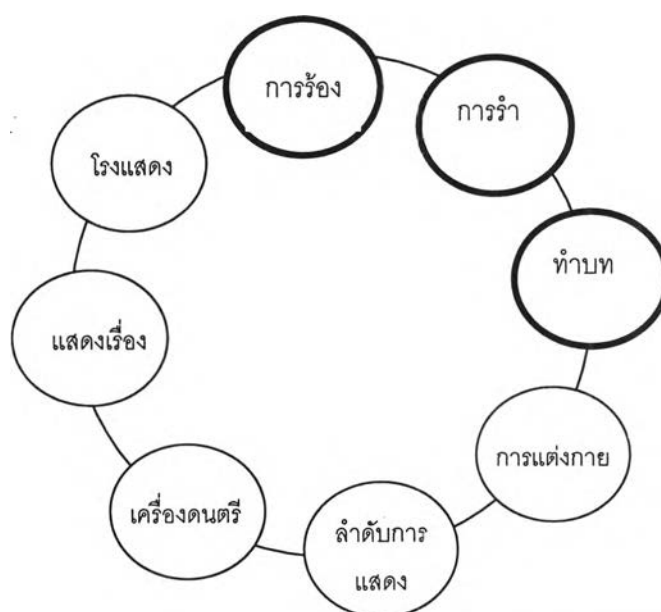
การปรับตัวของสื่อพื้นโนราในสังคมปัจจุบันนั้น หากพิจารณาตาม “แนวคิดวัฒนธรรมของการเลือกสรร” (Tradition of Selection) แล้วนั้นพบว่า การปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบันเป็น “วัฒนธรรม แบบ Emergent” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ก่อตัวขึ้นมาใหม่ และเป็นผลผลิตจากการคัดสรรวัฒนธรรมของการแสดงโนราที่ตกค้างจากอดีต (Residual) มาผนวกกับวัฒนธรรมหลัก (Dominant) อันได้แก่ การแสดงดนตรีลูกทุ่ง และการแสดงเรื่องแบบละครสมัยใหม่ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมในด้านการแสดงที่มีลักษณะเด่นกว่าวัฒนธรรมในด้านการแสดงอื่นๆ ในสังคมปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จาก วัฒนธรรมทั้งสองนี้ มีอิทธิพลกับการแสดงพื้นบ้านอื่นๆ ด้วยเช่นกัน อาทิ หมอลำ หนังตะลุง ร่องเง็ง เป็นต้น

ในการวิเคราะห์การปรับการแสดงโนราในปัจจุบันนั้น ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารเป็นเครื่องแบ่งแยกการวิเคราะห์การปรับตัวของการแสดงโนรา โดยแบ่งการวิเคราะห์หรือออกเป็นการวิเคราะห์การปรับสื่อ (Channel) ในที่นี้คือ รูปแบบของการแสดงโนรา เช่น รูปแบบการร้อง การรำ โรงแสดง การแต่งกาย ฯลฯ และการวิเคราะห์การปรับสาร (Message) ซึ่งหมายถึง เนื้อหาในการนำเสนอในการแสดง ได้แก่ เนื้อหาของบทกลอนต่างๆ และเนื้อหาของการแสดงเรื่อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การปรับรูปแบบของการแสดงโนรา

จากการศึกษา ลักษณะของการแสดง “โนราแสดง” ในปัจจุบัน พบว่า โนราโบราณ โนราสมัยใหม่ และโนราประยุกต์มีลักษณะของการผลิตซ้ำในด้านรูปแบบแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการแสดงทั้ง 3 ลักษณะมีจุดยืนในการแสดงโนราที่แตกต่างกัน กล่าวคือ โนราโบราณนั้นมีลักษณะของการดำรงรูปแบบของการแสดงโนราเอาไว้ได้มากกว่าโนราลักษณะอื่นๆ เนื่องมาจากโนราลักษณะนี้มีแนวคิดในการดำรงเอกลักษณ์ของการแสดงโนราแบบดั้งเดิม ซึ่งต่างจากโนราในสองประเภทหลังคือ โนราสมัยใหม่ และโนราประยุกต์ ซึ่งมีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการแสดงในบางส่วนไปเพื่อให้รับกับความนิยมของคนดูในวงกว้าง ดังนั้นเพื่อให้ได้คำตอบว่าโนราที่มีการปรับรูปแบบในการแสดงนี้ในรายละเอียดอย่างไร ผู้วิจัยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

รูปแบบของการแสดงโนราแสดงโดยทั่วไปนั้น ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักในการแสดง ได้แก่ การร้อง การรำ การทำบท ซึ่งหากขาดอันใดอันหนึ่งไปนั้นก็ทำให้เสียความเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงโนรา รวมทั้งเป็นองค์ประกอบหลักในการสื่อสารไปยังคนดูอีกด้วย เพราะหากการแสดงโนราขาดรูปแบบการร้อง ก็ไม่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาบทกลอนซึ่งแฝงไปด้วยคติสอนใจ ข่าวดสารต่างๆ เป็นต้น และองค์ประกอบรอง ได้แก่ การแสดงเรื่อง การแต่งกาย ลำดับการแสดง เครื่องดนตรี และโรงแสดง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ในบางครั้งมีหรือไม่มีก็ได้

แผนภาพที่ 9 : รูปแบบการแสดงของโนราแสดง

จากการศึกษาลักษณะการปรับเปลี่ยนของโนราแสดงพบว่า ศิลปินโนราามีวิธีการปรับเปลี่ยนการแสดง 4 วิธี ได้แก่ การตัดทิ้งองค์ประกอบ การลดทอนองค์ประกอบ การนำวัฒนธรรมหลักมาแทนที่ และการเติมต่อด้วยวัฒนธรรมหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การตัดทิ้งองค์ประกอบ (Truncation)

ลักษณะของการตัดทิ้งที่เห็นชัดที่สุด คือ การตัดทิ้งการแสดงเรื่องออกไป เนื่องจากคนดูนิยมดูละครจากโทรทัศน์มากกว่าการดูละครที่โนราแสดง ซึ่งผลตอบกลับประเด็นนี้ทำให้โนราในช่วงหนึ่งตัดการแสดงเรื่องแบบสมัยออกไป เพราะไม่ได้รับความนิยมจากคนดู

2. การลดทอนองค์ประกอบ (Reduction)

ลักษณะการลดทอน พบเด่นชัด ในการแสดงของโนราสมัยใหม่ เนื่องจากโนราแสดงใหม่ได้ลดทอน ขั้นตอนการแสดงโนราให้สั้นลง เนื่องจากต้องการให้เวลาส่วนใหญ่ในการแสดงดนตรีลูกทุ่ง การลดทอนลักษณะนี้เป็นการลดทอนเวลาในการแสดง และลำดับการแสดงที่โดยปกติโนราจะมีการแสดงของนางรำก่อนการออกแสดงของนายโรงจำนวน 4-5 ชุด แต่ในส่วนของการแสดงโนราสมัยใหม่นั้นมีการแสดง 2 ชุดก่อนการออกรำของนายโรง หรือโนราใหญ่

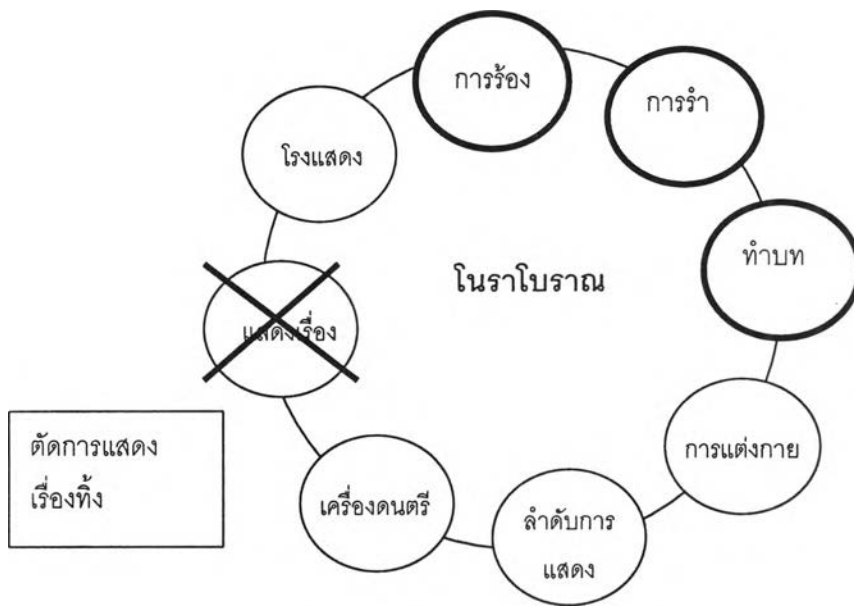
3. การนำวัฒนธรรมหลักมาแทนที่ (Substitution)

ลักษณะของการแทนที่ด้วยวัฒนธรรมหลักนั้น ผู้วิจัยพบว่า พบประเด็นที่เห็นได้ชัดเจนคือ โรงของการแสดงโนราสมัยใหม่ ซึ่งนำลักษณะของเวทีคอนเสิร์ตมาแทนที่โรงแสดงแบบโบราณ เนื่องจากโรงแสดงแบบโบราณมีพื้นที่ไม่เพียงพอกับการแสดงดนตรีลูกทุ่ง รวมทั้งคนดูเพลงลูกทุ่งในแบบที่เป็นดนตรีลูกทุ่งแบบภาคกลาง

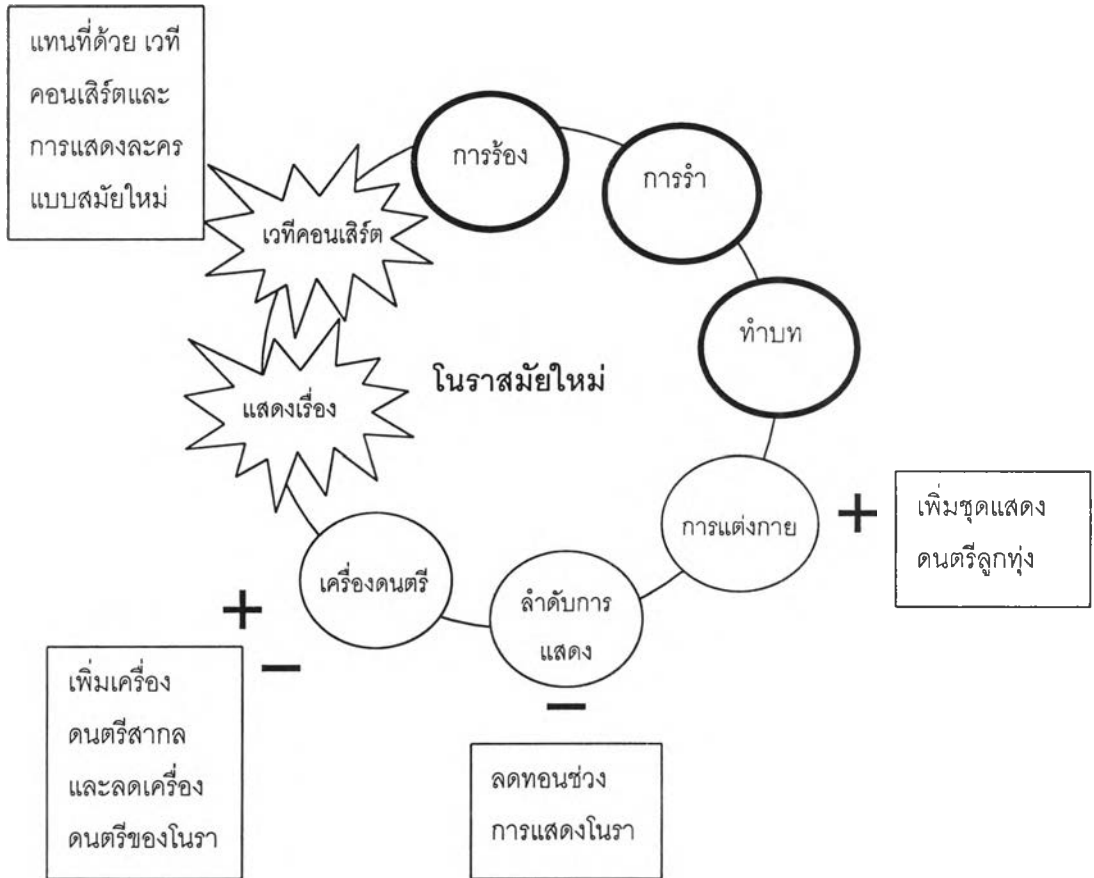
4. เติมต่อด้วยวัฒนธรรมหลัก (Addition)

การต่อเติมด้วยวัฒนธรรมหลักนั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในลักษณะของการปรับ เช่นนี้คือ การที่โนราประยุกต์นำการแสดงดนตรีลูกทุ่งในลักษณะที่มีการเต้นของหางเครื่องเข้ามาเสริมเติมในช่วงการทำบท เพื่อให้กลุ่มคนดูที่เป็นวัยรุ่นสนใจติดตามชมโนราต่อไป

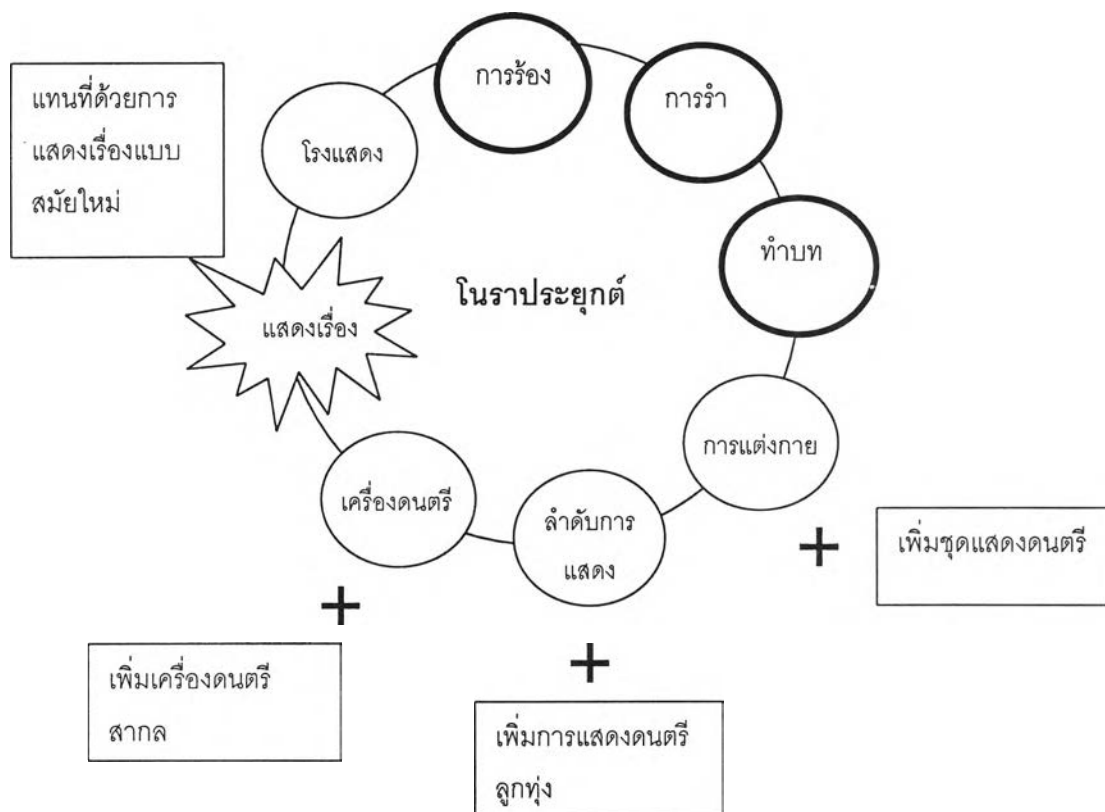
ผู้วิจัยสามารถสรุป ลักษณะการปรับรูปแบบของการแสดงโนราโบราณ โนราสมัยใหม่ และโนราประยุกต์ โดยนำเสนอด้วยแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 10 : ลักษณะการปรับรูปแบบการแสดงของโนราโบราณ

แผนภาพที่ 11 : ลักษณะการปรับรูปแบบการแสดงของโนราสมัยใหม่

แผนภาพที่ 12 : ลักษณะการปรับรูปแบบการแสดงโนราประยุกต์

จากแผนภาพข้างต้นเห็นว่า โนราที่มีการปรับเปลี่ยนมากที่สุดคือโนราสมัยใหม่ ส่วนโนราที่มีการปรับรูปแบบน้อยที่สุดคือโนราโบราณ อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์การผลิตซ้ำองค์ประกอบของการแสดงโนราข้างต้นแสดงให้เห็นว่า โนราทั้งสามยังคงองค์ประกอบหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ลักษณะของโนราเอาไว้

การปรับเนื้อหาของการแสดงโนรา

ในส่วนของการปรับเนื้อหาของการแสดงโนรานั้น เป็นการผลิตซ้ำในส่วนของสารหรือเนื้อหาของการแสดงซึ่งใช้ในการถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของโนรา

เพื่อสื่อสารไปยังคนดู ผู้วิจัยพบว่า การแสดงโนรา มีการปรับในส่วนของเนื้อหาที่เป็นบทกลอน และในส่วนเนื้อหาของ การแสดงเรื่อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การปรับเนื้อหาของบทกลอน

ผู้วิจัยพบว่า โนรา มีการปรับเนื้อหาของบทกลอนไปตามยุคสมัย โดยเนื้อหาเหล่านี้ อยู่ในรูปของกำพืด และมุตโต “กำพืด” ซึ่งเป็นบทกลอนที่ได้เขียนหรือแต่งไว้ก่อน และ “มุตโต” เป็นกลอนสด ซึ่งเกิดขึ้นจากไหวพริบปฏิภาณของโนราเอง กำพืด หรือ บทกลอน ของโนราแต่เดิมนี่มีลักษณะเป็นบทเกี่ยวระหว่างชายกับหญิง บทร้องชมธรรมชาติ บทกลอนโกหก คือกล่าวไปในสิ่งที่ไม่จริง เพื่อความขบขัน บทกลอนจริง เป็นบทกลอนที่นำเรื่องจริงมากล่าวให้เห็นขบขัน บทร้องที่เป็นคติสอนใจ และบทกลอนวิจารณ์สังคมในแง่มุมต่าง ๆ นอกจากนั้น มีบทหน้าม่าน ซึ่งมีเนื้อหา ชมความงามพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของหญิงในวัยแรกรุ่ง และบรรยายการเตรียมตัวหรือแต่งตัวของโนร่าก่อนออกรำ

มาในปัจจุบันการนำเสนอบทกลอนของโนราส่วนใหญ่เป็นบทกลอนที่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์สังคม คติสอนใจ และเป็นบทหน้าม่านซึ่งยังคงพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของหญิงในวัยแรกรุ่ง และเป็นการบรรยายการเตรียมตัวหรือแต่งตัวของโนร่าก่อนออกรำ แต่บทกลอนในสองลักษณะหลังนั้นมีการนำมาใช้น้อยมาก จากการศึกษาพบว่า การปรับเนื้อหาในด้านบทกลอนนั้นมี 2 วิธีการ คือ “การตัดทิ้งเนื้อหาเดิม และนำเนื้อหาที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันมาแทนที่” กล่าวคือ โนรา มีการผลิตบทกลอนใหม่ๆ ออกมาเสมอ เนื้อของกลอนที่ไม่เข้ากับเหตุการณ์ก็จะถูกตัดทิ้งไป และนำเนื้อหาที่เป็นปัจจุบันมาพูดแทน เพื่อสร้างความสนุกสนาน และก้าวทันตามยุคสมัย ดังนั้น เนื้อหาของบทกลอนจึงมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม

2. การปรับเนื้อหาการแสดงเรื่อง

การแสดงเรื่องนั้นมีอีกชื่อหนึ่งว่าการจับบท ซึ่งเป็นการแสดงเรื่องแบบจักรๆ วงศ์ๆ เช่น ไกรทอง พระรถเสน พระสุธนมโนห์รา แต่ต่อมาเมื่อมีการนำเสนอละครวิทยุและนวนิยายเข้ามาก การแสดงเรื่องดังกล่าวจึงมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ โนราหันมานำเสนอการแสดงเรื่องแบบละครแบบสมัยใหม่ แทนการแสดงเรื่องแบบโบราณ เนื่องมาจากคนดูเปลี่ยนไปนิยมเรื่องแบบ

นียบายสมัยใหม่ หรือละครวิทยุ อย่างไรก็ตาม มาในระยะหลังการแสดงเรื่องแบบละครสมัยใหม่นี้ได้รับความนิยมน้อยลงมากทำให้โนราบางคนเลิกการแสดงเรื่อง เพราะเนื่องจากอิทธิพลของ สื่อโทรทัศน์ คนดูจึงนิยมดูละครโทรทัศน์มากกว่า ในปัจจุบัน ผู้วิจัยพบการแสดงเรื่องแบบสมัยใหม่อยู่บ้างไม่มากนัก และผู้วิจัยยังพบว่าเริ่มมีการรื้อฟื้นการแสดงเรื่องแบบโบราณกลับมาแสดงอีกครั้ง เนื่องจาก สาเหตุว่าโทรทัศน์ได้ผลิตละครแบบสมัยใหม่แล้ว ดังนั้นโนราจึงหันกลับมาแสดงเรื่องแบบโบราณ อีกครั้งเพื่อนำเสนอสิ่งที่แตกต่างจากสื่อโทรทัศน์ สรุปได้ว่า การปรับเนื้อหาในส่วนการแสดงเรื่องในปัจจุบันนั้นมีลักษณะของ “การนำเสนอด้วยเนื้อหาแบบละครสมัยใหม่ และการนำเนื้อหาการแสดงเรื่องแบบโบราณกลับมาใช้” อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโนราจะมีการปรับเนื้อหาไปตามยุคสมัยเช่นไร บทบาทหน้าที่ของโนราก็ยังมีอยู่ในสังคม จากการศึกษาลักษณะเนื้อหาของบทกลอนในการแสดงโนราในปัจจุบัน พบว่า โนรามีบทบาทหน้าที่ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. บทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์สังคม ในบทบาทนี้สื่อพื้นบ้านสามารถแสดงบทบาทนี้ได้ดีกว่าสื่อสมัยใหม่เพราะไม่มีกรอบหรืออยู่ภายใต้เงื่อนไขอื่น ๆ อย่างสื่อสมัยใหม่ ในส่วนสื่อพื้นบ้านโนราก็เช่นกัน โนราที่มีความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมนั้น ได้รับการยกย่องจากคนดูว่าเป็นผู้ทันเหตุการณ์ และมีวิสัยทัศน์ที่น่าสนใจ ยกตัวอย่าง บทกลอนวิพากษ์วิจารณ์สังคมของโนราละม้าย ศรีรักษา ซึ่งกล่าวภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจของภาคใต้ ว่า

ราษฎรหลายร้อยรูกทุกแห่งเข้าของแพงขึ้นราคา ที่มันเพิ่มภาษี
ชีวิตชาวนาพี่น้องเหอซึ้งเหน้อยล้ำเต็มที
ยิ่งทำยิ่งจนสงสารคนชาวนา
แรกทำนาปีหนพัทลุงมันยังจนไม่จ้ง
พอทำปีสองครั้งชาติจนจ้งฟ้าผาไปนิ
แล้วค่าปุ๋ยมันก็แพงไม่ไหวแล้ว
ไม่ถึงแรงชาวนานึกแล้วนำใจหายเรื่องรายได้ต่อปี
หันไปข้างสวนยางตรังบ้านฉันมันหมดทางก้าวหน้า
ยางยิ่งลงราคาก็เปิดท้ายขายหวี
โลลิบบาทหวาหวายางเดียวนี้พอเป็นค่าตีปลี
ถ้ายังลงไปเหลยแต่ค่าเคยก็ไม่พอ
คนที่แก้ปัญหา ไม่หันหน้าสักที

แต่ถ้าเรื่องภาษีมีผู้จ้องร้องขอไปแล้วนะ
 เราประหยัดกันแทบตายแต่ยังไม่ใครจะพอ
 แต่ก็ต้องต่อสู้ดีกว่าอยู่เปล่าเปล่า
 คนที่มีความรู้ในยุคนี้เขาอยากอยู่เน่งเน้ง
 เขาไม่ยากอดเบ่ง เพราะยิ่งเก่งก้ำยิ่งเงา
 ใ้อ้วาเศรษฐกิจในยุคนี้ไซ้ทำพิษกันแต่เรา
 ถึงต่างชาติก็ยั้งระบอดเหมือนกัน
 เสี่ยงว่ารัฐบาลไทยในชุดนี้แม่เหอ
 ไม้รู้เขาหกเราหลาวหมาย
 เสี่ยงว่ารัฐบาลไทยในชุดนี้แม่เนา
 ท่านเข้าใจปัญหาหรับกันทุกท้าวให้ประชาสุขสันต์

2. บทบาทในการให้การศึกษา เป็นหน้าหลักพื้นฐานอันหนึ่งของสี่พื้นบ้าน การแสดงโนรา ในปัจจุบันมีเนื้อหาในทางการให้คติสอนใจแก่คนดู ยกตัวอย่าง บทกลอนคติธรรมบ่าวสาว ของโนราโสภณ คงเชียว ดังนี้

ประสบคบมิตรระวังผิตพลาด
 โสภณเคยเห็นเคยเป็นสาวมา
 มัวรักลืมคิดมักผิดนัด
 คนดีมีทั่วคนชั่วมากมี
 น้องสาวเป็นหญิงความจริงควรคิด
 เชื้อชายปอกลอกหลอกพอเสียคน
 คบชายหลายหลากเห็นมามากหลาย
 เสียสาวสูญสูญสิ้นจะดินโทษใคร
 พ่อแม่ผิตหวังเคยสั่งเคยสอน
 ตัวหันลืมคิดถึงคุณบิดา
 มีลูกไม้พอต่อไปข้างหน้า
 จำไว้นะหนูหาคู่เดียวนอน

ไม่อาจรูใจเพื่อนไปทั่วหน้า
 ผ่านหูตามากหลายชั่วดี
 พอเสียประวัติอายสังข์บัดสี
 บุรุษสตรีเพราะมีปะปน
 ครั้งหนึ่งชีวิตเป็นสาวหนึ่งหน
 เสียตนตั้งท้องจะร้องโทษใคร
 เป็นมายังสาวไม้รู้บ่าวอยู่ไหน
 ทำไปเพราะงิ่ท้องโตกลับมา
 เพราะหล่อนลืมตัวหลงมัวตันทา
 ปัญหาลำบากมาฝากมารดร
 ปัญหาอีกหนโสภณกล่าวสอน
 เรียนให้จบก่อนตอนมีเข้าเรือน

3. บทบาทในการแจ้งข่าวสาร หรือการรายงานสภาวะการณ์แวดล้อม ซึ่งโนราทำหน้าที่เป็นผู้ส่งต่อข่าวสารไปยังคนดู ยกตัวอย่าง บทกลอนของโนราสวัสดิ์ ช่วยพูลชู ซึ่งกล่าวถึงโครงการพระราชดำริ ลุ่มน้ำปากพนัง ดังนี้

บังคมคัลยวันทามหาราช
 บรรเทืองฤทธิ์ปลิดร้อนรอนภัยพาล
 งานบำเพ็ญเด่นราชภาระ
 ร่วมพลกปรกรัฐเป็นฉัตรชัย
 แล้วพระองค์ทรงพระราชดำริ
 พัฒนาลุ่มน้ำตามนโยบาย
 ลุ่มแม่น้ำปากพนังสองฝั่งฝาก
 สมัยก่อนทำกินทั่วดินแดน
 เดียวนี้มีปลาแม่น้ำกุ้ง
 น้ำเค็มหมუნนาข้าวนี้เกรงว่าใจ
 ผู้สนองพระราชดำริ
 เป็นแม่ทัพสี่ภาคมีปัญญา
 ชาวชะวอดเชียรใหญ่หัวไทรร้อน
 ควนขนุนระโนดประโยชน์ได้
 ล้วนเจ็ดแสนกว่าไร่ที่ได้น้ำ
 ประชาชนขอบพอกเกิดอเออ
 ชาวครจนจัดต้องพลัดถิ่น
 กลับมาสร้างบ้านเมืองให้เลื่องลือ
 ตรงที่ดินของใครทำใจไว้
 มีก็ไรก็ว่ากันไป
 พอในน้ำมีปลาในนามีข้าว
 นาขาดฝนคนขาดข้าวไร่ฤดูดี
 ปีสองห้าสิหกตกเสร็จจสม
 สร้างฐานะยาวยึดปลูกพืชพันธุ์
 เเราพลกนิกรนครศรีฯ
 ท่านพลโทกิตติ รัตนฉายา

กษัตริย์เชื้อไทยนามไพศาล
 เกียรติการลือเลื่องเมืองใกล้ไกล
 งามเดชะแผ่กว้าง ต่างวิสัย
 ชาวไทยทุกหมู่อยู่สบาย
 โครงการนี้ชื่นชมสมความหมาย
 กักน้ำจัดไว้ใช้ไม่ขาดแคลน
 คนลำบากยากเย็นนับเป็นแสน
 ไม่ขาดแคลนเคยทานสารหัวไทร
 ข้าวในยุ้งหมดสิ้นจะกินไหร
 โครงการใหม่พระองค์ท่านประทานมา
 ท่านพลโทกิตติดีหนักหนา
 ให้ชาวนามีน้ำตามนโยบาย
 เมืองครปากพนังตั้งเป้าหมาย
 มีมากมายจัดทำแปดอำเภอ
 ข้าวของงามที่ได้ทำสม่ำเสมอ
 ทุกท่านเธอร่วมแรงเข้าแข่งมือ
 ที่ทำกินยากไร้มิใช่หรือ
 ผมเป็นสื่อบอกเล่าพอเข้าใจ
 ทางการทำงานให้ได้ที่ใหม่
 น้ำคงไหลเข้านาด้วยบารมี
 ประชาชาวหน้าสลอนถ้วนครศรีฯ
 เห็นแต่ท่อโรงสีไม่มีควัน
 นาไม่ล่มข้าวมีเครื่องสีผัน
 มีเชือกกันน้ำไว้สบายอุรา
 ท่านทรงโปรดปราณีดีหนักหนา
 เอาหนังลูงโนรามาร่วมแรง

เวลาบำเรอเสน่หา
ผมสวัสดิ์โนรามาชี้แจง

ได้บอกเล่าประชาชนทุกหนแห่ง
คืนแสดงแกลงข่าวให้ทุกคนเข้าใจ

4. บทบาทในการให้ความบันเทิง เป็นหน้าที่หลักและหน้าที่พื้นฐานของสื่อพื้นบ้าน ยกตัวอย่าง กลอนผันหน้า ทำบท ของโนราโสภา อินปลอด มีเนื้อหาไปในเรื่องเพศ ซึ่งลักษณะการใช้คำเป็นแบบสองแง่สองง่าม ซึ่งเนื้อหาลักษณะนี้แสดงให้เห็นเด่นชัดในด้านการให้ความบันเทิง

ยามเหอมานั่งประดับ	แล้วฉันทำ หีนยับ ทำหีน แยก
ฉันจะทำหีนแหก	ทำหีนแตก ทำหีนตั้ง
ตรงนี้ทำหีนพัง	จะทำหีนตั้ง ทำเป็นหีนติด
ฉันจะทำหีนผู้	ทำหีนเมีย
แล้วจะทำหีนเตี้ย	ทำหีนพลิก

ปัญหานำการวิจัยที่ 3 : ผลจากการปรับตัวในการแสดงโนราให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน มีลักษณะอย่างไร

การศึกษาผลของการปรับตัวของสื่อพื้นบ้านโนราในปัจจุบัน เป็นการศึกษาผลที่เกิดขึ้นตามความคิดของผู้แสดงโนราซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและเป็นผู้รับสารจากการชมโนราของคณะอื่นๆ และจากนักวิชาการซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการแสดงโนรา จากการศึกษาผลของการปรับตัวของการแสดงโนรา โดยการสัมภาษณ์โนราและนักวิชาการ ผู้วิจัยพบข้อแตกต่างของการแสดงโนราโบราณ โนราสมัยใหม่ และโนราประยุกต์ ใน 4 ประการ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

จากการสอบถามนายโรงโนรา พบว่า โนราในแต่ละลักษณะมีกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ โนราสมัยใหม่มีกลุ่มคนดูที่อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่วัยเด็กจนถึงคนที่มีอายุ 30-40 ปี โนราโบราณมีกลุ่มคนดูที่มีอายุ 50-60 ปี และโนราประยุกต์มีกลุ่มคนดู ตั้งแต่วัยเด็กจนถึง 50-60 ปี ทั้งนี้เนื่องจาก คนดูโนราแบบดั้งเดิมในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นคนในวัยผู้ใหญ่ถึงวัยสูงอายุ โนราที่ต้องการให้มีคนดูมากขึ้นจึงพยายามปรับเปลี่ยนลักษณะการแสดงโดยการผสมผสานกับสิ่งที่คนดู

กลุ่มอื่นๆ มีความนิยม เช่น การแสดงดนตรีลูกทุ่งซึ่งทำให้โนราสมัยใหม่และโนราประยุกต์มีกลุ่มคนดูกว้างกว่าโนราโบราณ และในขณะที่เดียวกันโนราประยุกต์ก็มีกลุ่มคนดูกว้างกว่าโนราสมัยใหม่ เนื่องจากการแสดงโนราโบราณและดนตรีลูกทุ่ง ทำให้มีกลุ่มคนดูในวัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ ซึ่งต่างกับโนราสมัยใหม่ที่ลักษณะการรำโนราที่ปรับเปลี่ยนนำจากโนราโบราณมากทำให้คนดูในวัยผู้ใหญ่ถึงสูงอายุน้อยกว่า โนราสร้อย คงเขี้ยว กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“คนแลโนราเป็นแบบแยก โนรามีคนตรีคนแก่มากไม่แล หรือว่ามีน้อยมาก คนร้อยคนมีคนอายุ 50-60 ปี 30% นอกนั้นรุ่นกลางคน คืออายุ 30-40 แล้วก็มีวัยรุ่นมาก ถ้าเป็นโนราโบราณวัยรุ่นไม่มีเลย มีแต่ 50-60”

(โนราสร้อย คงเขี้ยว, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2545)

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโนรากับคนดู

โนราที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนดูมากที่สุดคือโนราโบราณ เนื่องจากมีช่วงเวลาในการนำเสนอการแสดงโนราอย่างเต็มที่ มีการใช้บทกลอนโต้ตอบพูดคุยกับคนดูมากกว่า โดยเฉพาะการว่า มุตโต ทำให้คนดูมีส่วนร่วมในการแสดงซึ่งเห็นได้จากการที่คนดูส่งข้อความให้โนราโบราณว่า กลอนสดชมคนดูอื่นๆ โนราที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนดูรองลงมาคือ โนราประยุกต์ ซึ่งถึงแม้จะมีการว่า มุตโต แต่ก็มีเวลาในการแสดงโนราไม่เต็มที่เท่ากับโนราโบราณเนื่องจากต้องมีการแบ่งช่วงเวลาในการแสดงดนตรีลูกทุ่งด้วย ในส่วนโนราสมัยใหม่นั้นมีปฏิสัมพันธ์กับคนดูน้อยที่สุด เพราะมีช่วงการแสดงโนราน้อยกว่า รวมทั้งลักษณะของโรงแสดงมีความใหญ่โตกว่า ทำให้คนดูโนรารู้สึกห่างเหินและมีส่วนร่วมในการแสดงน้อยกว่ามาก

“โนราโบราณนี้จะใกล้ชิดกับคนดูมากหว่า ทั้งในด้านโรงแล้วไม่ใหญ่จนเกินไปเหมือนโนราสมัยใหม่ นั่นเขาต้องการคนในปริมาณมาก แต่ว่าโนราโบราณจะเป็นงานที่เน้นคุณภาพมากหว่า”

(ธรรมนิത്യ นิคมรัตน์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2545)

3. ความลึกซึ้งในการสั่งสอนของโนรา

โนราทั้งสามลักษณะที่มีบทบาทในการสั่งสอนที่ลึกซึ้งไม่เท่ากัน โนราโบราณซึ่งเป็นโนราที่ได้ใช้การว่าบทกลอน การทำบทและพูดคุยกับคนดูได้อย่างเต็มที่ มีโอกาสในการสอดแทรกคติสอนใจต่างๆ และการโน้มน้าวใจ ได้ดีและลึกซึ้งกว่าโนราประเภทอื่นๆ ในขณะที่โนราประยุกต์ซึ่งมีการแสดงโนราโบราณที่เสริมด้วยดนตรีลูกทุ่ง ต้องเน้นบทบาททั้งในการสั่งสอนและการให้ความบันเทิงในการแสดงดนตรี การสั่งสอนจึงทำได้ไม่เต็มที่เท่ากับโนราโบราณ ส่วนโนราสมัยใหม่นั้นมีความลึกซึ้งในการสั่งสอนคนดูน้อยที่สุด เพราะเนื่องด้วยมุ่งให้ความบันเทิงผ่านการแสดงดนตรีลูกทุ่งเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากการที่กำหนดให้ช่วงเวลาการแสดงโนรานั้นมีเพียง 3 ชุด ในขณะที่มีการแสดงดนตรีลูกทุ่ง 20 เพลง ความลึกซึ้งในเนื้อหาในการสั่งสอนจึงมีน้อยกว่า

“เรื่องการสั่งสอนนี้ถือว่าเป็นเรื่องหลักของโนรา เรื่องนี้ขาดไม่ได้ แต่ว่าเมื่อมีการปรับตัวไปเป็นแบบสมัยใหม่ บทบาทในการสั่งสอนลดลง เพราะโนราสมัยใหม่เน้นบทบาทการให้ความบันเทิงมากกว่า”
(ธรรมนิธย์ นิคมรัตน์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2545)

4. คุณค่าทางนาฏลักษณะในแบบโนรา

ในการรำโนรานั้นมีแบบแผนของท่ารำที่กำหนดไว้เป็นพื้นฐาน รวมทั้งมีแบบแผนกำหนดท่ารำที่ได้ชื่อว่า “รำดี” ว่า การทรงตัวหลังต้องแอ่น โดยเหยียดอกให้แอ่นผายออกเรียกว่า “อัดอก” ย่อตัวและเข่าลงเล็กน้อย ก้นงอน คอตั้งหน้าแขนเขิดเล็กน้อย การเคลื่อนไหวเวลารำ ลำตัวต้องนิ่ง วงหน้าไปตามลีลาท่ารำ หากท่ารำนั่นวงแขนหรือส่วนลำตัวช่วงบน ลำตัวช่วงล่างต้องนิ่ง การรำต้องได้ “โสฬส” คือมีความสมดุลทั้ง วงแขน ออก คอ ไบหน้า ลำตัว เข่า เอว สะโพก มีความเข้มแข็ง และทะมัดทะแมง จากเกณฑ์ตัดสินนาฏลักษณะในการรำโนราดังกล่าว บุคคลส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าโนราโบราณ และโนราประยุกต์ เป็นผู้ที่คงคุณค่าทางศิลปะการรำโนราได้ดีกว่าโนราสมัยใหม่ เนื่องจากลักษณะที่ได้รับการถ่ายทอดท่ารำมีความเข้มข้นและลึกซึ้งตามธรรมเนียมการฝึกการรำโนรา ในขณะที่โนราสมัยใหม่มีลักษณะการคัดเลือกนางรำโดยเฉพาะนางรำรุ่นใหม่โดยอาศัยพื้นฐานในการเต้นแบบสมัยใหม่มากกว่าการรำโนรา เพราะลักษณะของการแสดงเน้นการแสดงดนตรีลูกทุ่ง การฝึกเต้นแบบทางเครื่องจึงได้รับความสนใจมากกว่า ทำให้การถ่ายทอดท่ารำโนราที่มีความเข้มข้นน้อยกว่าการรำโนราอื่นๆ มาก